

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

О. М. Яценко¹,

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна
yasykua@gmail.com*

Інтелектуалізація міжнародної торгівлі напряму залежить від успішного розвитку інтелектуального потенціалу країн – учасниць глобальної економічної системи. Зазначені процеси обумовлені на глобальному рівні – наявністю та ефективністю наднаціональних інституцій з відповідною системою нормативно-правових документів та на макрорівні – результативністю заходів захисту прав інтелектуальної власності, які визначаються дієвістю механізмів стимулювання в державі: податкових й митних, фінансових, нефінансових, нормативних та інституційних за умови задоволення інтересів всіх зацікавлених груп (стейкхолдерів) які є учасниками ринку.

Ключові слова: інтелектуалізація міжнародної торгівлі, інтелектуальний потенціал країни, торговельно-економічні відносини країн.

Однією з умов інтелектуалізації міжнародної торгівлі є успішний розвиток інтелектуального потенціалу країни, який у свою чергу залежить від формування дієвої системи захисту прав інтелектуальної власності.

Політика розвинених країн у сфері інтелектуалізації та інтелектуальної власності націлена на стимулювання

¹ Науковий керівник: Циганкова Т. М. – доктор економічних наук, професор кафедри міжнародної торгівлі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

збільшення НДДКР та об'єктів інтелектуальної власності за допомогою різних методів.

Необхідною складовою вдалої імплементації результатів науково-технічної діяльності в економічний обіг є державне регулювання цього процесу, оскільки ринкова економіка не завжди здатна це здійснити з огляду на високу вартість та довгий термін упровадження інноваційних проєктів. Під державним регулюванням торгівлі об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) розуміють комплекс заходів і дій, що запроваджуються державою через відповідні органи та нормативне забезпечення і державні цільові програми, з метою визначення основних економічних процесів для отримання доходів від приватних і державних об'єктів інтелектуальної власності [3]. Таке регулювання покликане заохочувати створення прав на нематеріальні активи, що задовольняють інтереси всіх груп стейкхолдерів економічної системи.

У цілому, зарубіжними країнами накопичено величезний досвід щодо процесу введення в економічний обіг ОІВ, розроблено основні заходи, а також інструментарій їх реалізації. Крім прямого державного фінансування, в розвинених країнах використовується цілий арсенал методів і фінансово-кредитних інструментів для підтримки інноваційного напрямку розвитку економіки. Так, ефективною формою такого стимулювання стало гарантування державою інноваційних позик. У Канаді діє понад 200 місцевих центрів розвитку, котрі гарантують повернення позик малими підприємствами в сумі до 75 тис. доларів США. У Франції для гарантування позик малому підприємництву створено спеціальні заклади – товариства взаємної поруки, діяльність яких спрямовує та координує єдиний державний центр. У Великобританії діє Програма гарантованої позики [1].

Важливим механізмом стимулювання інтелектуалізації міжнародної торгівлі також є удосконалення систем статистичного спостереження за обсягами й структурою світових торгових потоків, достовірність обрахування яких дедалі більше викликає критику через подвійне чи потрійне і більше відображення показників доданої вартості. Південна Корея, наприклад, використовує нову систему виміру результатів зовнішньої торгівлі, побудовану на обрахуванні доданої вартості, а не лише валових показників цієї торгівлі. Таке поєднання даних із торгових і виробничих реєстрів є просуванням уперед з метою ідентифікації імпортерів та експортерів та вирахування на цій основі частки імпорту в експорті. У іншому разі, притаманні старій системі обліку помилки призводять до викривлення звітності обсягів зовнішньої торгівлі (зокрема, щодо національних рахунків, платіжного балансу, митної статистики стосовно зовнішньої торгівлі). Зазначені помилки призводять до ухвалення хибних управлінських рішень стосовно таких важливих складових економічної та зовнішньоторговельної політик, як то: джерел досягнення міжнародної конкурентоздатності та порівняльних переваг на світових ринках; оцінки фактичного внеску зовнішньої торгівлі в економічне зростання та зайнятість; економічної доцільності застосування окремих інструментів торгової політики, наприклад, антидемпінгу [2]. За словами Маштабея В.Я. є принаймні дві причини прискіпливого аналізу цього явища: намір усунути складнощі з ідентифікацією країни походження товару та бажання легалізувати зменшення вартості кінцевого продукту, досягнутої завдяки використанню переваг Global Supply Chains.

Узагальнюючи міжнародний досвід стимулювання розвитку інтелектуального потенціалу та захисту інтелектуальної власності можна виділити наступні тенденції [4]:

Одним з важливих методів фінансової допомоги держави є пільгове кредитування інноваційного підприємництва. У Франції поширені два види пільгових позик: позики, які повертають у разі успіху; позики з пільговими процентами. Використовуються також різноманітні податкові пільги щодо стимулювання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. У Японії промислові компанії мають право на зменшення податку на прибуток у розмірі 7% інвестицій у передові нанотехнології. У Канаді аналогічна знижка коливається від 7 до 20%. В Іспанії діють постійні податкові кредити в розмірі 20% витрат на НДДКР. У Бельгії дозволено зменшувати оподатковуваний прибуток на 13,5% інвестиційних витрат для малих і середніх компаній та на 100% обсягу інвестиційних витрат, пов'язаних із нововведеннями для всіх компаній. У Голландії з оподаткованого прибутку можна відраховувати частину інвестиційних витрат – близько 20 – 25 %.

В Австрії, Бельгії, Норвегії, Ізраїлі, Іспанії, Італії, Португалії, США, Угорщині запроваджено податкові знижки, обсяг яких визначається як певний відсоток від обсягу витрат підприємства на ДіР у поточному році. При цьому в Угорщині така норма становить 200%, в Австрії оподаткований прибуток підприємства додатково зменшується ще на 35% від обсягу витрат на ДіР, що перевищують середній рівень цих витрат за попередні три роки (для останніх ставка складає 25 %).

У Канаді, Великобританії, Ірландії, Туреччині запроваджений податковий кредит, обсяг котрого також залежить від обсягів витрат підприємств на ДіР. У Великій Британії цей показ-ник визначається як відсоток від річних витрат підприємства на ДіР і становить 150% для малих і середніх підприємств та 100% для великих (в Ірландії – 20%, Канаді – 10 – 25%). Необхідно зазначити, що у деяких

країнах одночасно застосовуються обидві схеми. Існує також і практика встановлення ліміту розміру списання податків за знижками на інтелектуальну діяльність. Франція та Німеччина мають однаковий (вищий за середній серед країн ЄС) показник питомої ваги витрат на інноваційну діяльність у загальному обсязі прибутку компаній.

Висновки. Інтелектуалізація міжнародної торгівлі та розвиток інтелектуального потенціалу країни напряму залежать від ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності, що в сою чергу обумовлені наявністю та дієвістю механізмів стимулювання в державі: митних та податкових, фінансових, нефінансових, нормативних та інституційних за умови задоволення інтересів всіх груп стейкхолдерів економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка стосовно досвіду країн Європи та інших країн, де функції щодо забезпечення правової охорони інтелектуальної власності покладено на органи юстиції. Центр правової реформи і законопроектних робіт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalreform.gov.ua>.

2. Маштабей В. Я. Made in the World, або Еволюція світової торгівлі, «Апостроф», 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/article/economy/foreign-trade/2015-03-31/made-in-the-world-abo-evolyutsya-svtovo-torgvl/1511>

3. Невінчаний І.С. Державне регулювання інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. ...канд. екон. наук.: 08.00.03 / І.С. Невінчаний. – К., 2011. – 20 с.

4. Чичкало-Кондрацька І. Б., Теницька Н. Б. Міжнародний досвід стимулювання розвитку інтелектуального потенціалу та захисту інтелектуальної власності / І. Б. Чичкало-Кондрацька, Н. Б. Теницька // Економіка і регіон. –2014. – № 3 (46). – С. 15-21.